

Wyrok z dnia 17 grudnia 1997 r.

I PKN 434/97

Powództwo o ustalenie (art. 189 KPC) nie może skutecznie zmierzać do ustalenia faktów nie mających prawotwórczego charakteru.

Przewodniczący SSN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Walerian Sanetra, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 1997 r. sprawy z powództwa Marka B. przeciwko Najwyższej Izbie Kontroli w W. o ustalenie, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 23 czerwca 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Marek B., po sprecyzowaniu żądania, wniósł o ustalenie "czy kadry Najwyższej Izby Kontroli posiadają dokumenty świadczące o tym, że w 1993 r. były na niego skargi oraz na okoliczność faktów, że podczas prowadzenia kontroli w 1993 r. nadużywał stanowiska służbowego do celów prywatnych".

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Kielcach wyrokiem z dnia 12 lutego 1997 r. [...] oddalił powództwo. Sąd Rejonowy ustalił, że powód w dniu 1 lipca 1986 r. został mianowany na stanowisko głównego specjalisty kontroli państwowej w Delegaturze Najwyższej Izby Kontroli w K. W 1994 r. została przeprowadzona kontrola pracy powoda w 1993 r., w wyniku której wydano negatywną ocenę. W dniu 28 października 1994 r. powód odwołał się od tej oceny, jednakże Dyrektor Delegatury podtrzymał ją. Negatywną ocenę pracy powoda zaakceptowała Odwoławcza Komisja do Spraw Ocen Kwalifikacyjnych i zatwierdził to Prezes NIK. Wobec negatywnej oceny stosunek pracy z powodem został rozwiązany na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 3 ustawy z dnia 8 listopada 1980 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. Nr 22, poz. 82

ze zm.). Skargę powoda na tę decyzję oddalił Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z dnia 11 września 1995 r. [...] Powód złożył wówczas pozew o przywrócenie do pracy i Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Kielcach postanowieniem z dnia 24 lutego 1996 r. [...] odrzucił pozew. Zażalenie powoda na to postanowienie zostało oddalone przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach postanowieniem z dnia 16 kwietnia 1996 r.

Sąd Rejonowy uznał, że zgodnie z art. 189 KPC można żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, wykazując posiadanie interesu prawnego w ustaleniu. Nie można więc żądać ustalenia stanu faktycznego lub faktu, a do tego zmierzało powództwo. Sąd Rejonowy przyjął, że wprowadzić możliwe jest ustalenie faktu mającego charakter prawotwórczy, ale tylko wówczas, gdy zmierza to do ustalenia prawa lub stosunku prawnego. Powód nie wniósł jednak o ustalenie takich faktów prawotwórczych. Powód nadto wykorzystał wszystkie prawne środki służące mu do zwalczania negatywnej oceny jego pracy i zmierzające do zakwestionowania rozwiązania z nim stosunku pracy. Sąd Rejonowy na podstawie art. 217 § 2 KPC pominął wnioski dowodowe powoda, gdyż uznał sprawę za wyjaśnioną do rozstrzygnięcia.

Wyrokiem z dnia 23 czerwca 1997 r. [...], Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach oddalił apelację powoda. Sąd Wojewódzki podzielił oceny prawne Sądu pierwszej instancji. W szczególności wywiódł, że art. 189 KPC nie może stanowić podstawy prawnej żądania zmierzającego do ustalenia braku dokumentów potwierdzających negatywną okresową ocenę kwalifikacyjną pracy powoda, gdyż nie są to fakty prawotwórcze.

Od tego wyroku kasację złożył powód. Zarzucił naruszenie prawa procesowego polegającą na błędnej interpretacji art. 189 KPC oraz błędnym zastosowaniu art. 328 § 2 KPC i art. 217 § 2 KPC. Powód wywiódł, że "z treści art. 189 KPC nie wynika by fakty, o których ustalenie wystąpił w pozwie miały charakter prawotwórczy". Zdaniem powoda ma on interes prawny w ustaleniu, czy istnieją w NIK dokumenty do jego dyskwalifikacji pod względem "moralno-etycznym jako pracownika tej instytucji". Powód uważa, że Sąd Wojewódzki nie badał podniesionych w apelacji zarzutów obrazy art. 328 § 2 KPC i 217 § 2 KPC, a przy błędnej interpretacji art. 189 KPC ma to istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Strona pozwana wniosła o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 189 KPC ustanawia materialnoprawne przesłanki powództwa o ustalenie. W tym znaczeniu jego naruszenie nie może stanowić naruszenia prawa procesowego lecz naruszenie prawa materialnego. Przesłankami zasadności powództwa o ustalenie są żądanie ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa oraz posiadanie interesu prawnego w takim ustaleniu. Sądy obu instancji zinterpretowały ten przepis w pełni prawidłowo, zgodnie z poglądami doktryny i orzecznictwa. Wynika z niego bowiem w sposób nie budzący wątpliwości, że powództwo takie nie może skutecznie zmierzać do ustalenia faktów, a już zwłaszcza ustalenia czy okoliczności faktyczne wystąpiły (sformułowanie powództwa nie może sprowadzać się do pytania, lecz powinno mieć charakter stwierdzający). Wyjątkowo dopuszcza się możliwość dochodzenia w drodze takiego powództwa tzw. faktów prawotwórczych. Muszą to być jednak fakty, z których w sposób bezpośredni wynika istnienie (nieistnienie) stosunku prawnego lub prawa. Ustalenia takich faktów powód nie dochodził. Słuszne jest więc zawarte w kasacji stwierdzenie powoda, że "z treści art. 189 KPC nie wynika by fakty, o których ustalenie wystąpił w pozwie miały charakter prawotwórczy". Nadto powszechnie przyjmuje się, że brak jest możliwości żądania ustalenia w sytuacji, gdy interes prawny strony może być zaspokojony w drodze innego postępowania, przewidzianego dla dochodzenia określonych roszczeń. Interes powoda mógł być zaspokojony w drodze odpowiednich procedur, które zresztą powód wykorzystał. W tym zakresie można powołać przykładowo uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 24 lutego 1967 r., III PZP 41/66 (OSNCP 1967 z. 11 poz. 191), według której pracownik, z którym rozwiązano umowę o pracę bez wypowiedzenia z jego winy, nie może żądać ustalenia na podstawie art. 189 KPC, że pracodawca nie miał podstaw do rozwiązania z nim umowy o pracę bez wypowiedzenia. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 listopada 1971 r., I PR 344/71 (OSNCP 1972 z. 5 poz. 89) wyraził też słuszne stanowisko, że postępowanie sądowe o ustalenie (art. 189 KPC) nie może być środkiem do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu (podobnie wyrok z dnia 1 grudnia 1983 r., I

PRN 189/83, OSNCP 1984 z. 7 poz. 121; uchwała z dnia 17 czerwca 1987 r., III PZP 19/87, OSNCP 1988 z. 10 poz. 132; uchwała z dnia 3 listopada 1994 r., I PZP 45/94, OSNAPiUS 1995 nr 6 poz. 74).

Powództwo było więc oczywiście bezzasadne w świetle samych jego twierdzeń faktycznych. Słusznie więc i zgodnie z art. 217 § 2 KPC Sady pominęły wnioski dowodowe zgłoszone przez powoda. Uzasadnienia orzeczeń Sądów obu instancji wskazują zarówno podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięć. W żadnym zakresie nie naruszają więc art. 328 § 2 KPC. Wobec tego kasacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC.

=====